

EL

CINEMA

La versió de 'West Side Story' de Steven Spielberg fa possible allò impossible

ECONOMIA

Augmentar la motivació dels treballadors, un dels reptes de les empreses

MÚSICA

Excomponents de la banda Txarango es reinventen amb nous projectes musicals

MAGAZÍN

Núm. 205

Divendres, 31 de desembre de 2021

LLORENÇ CAPDEVILA

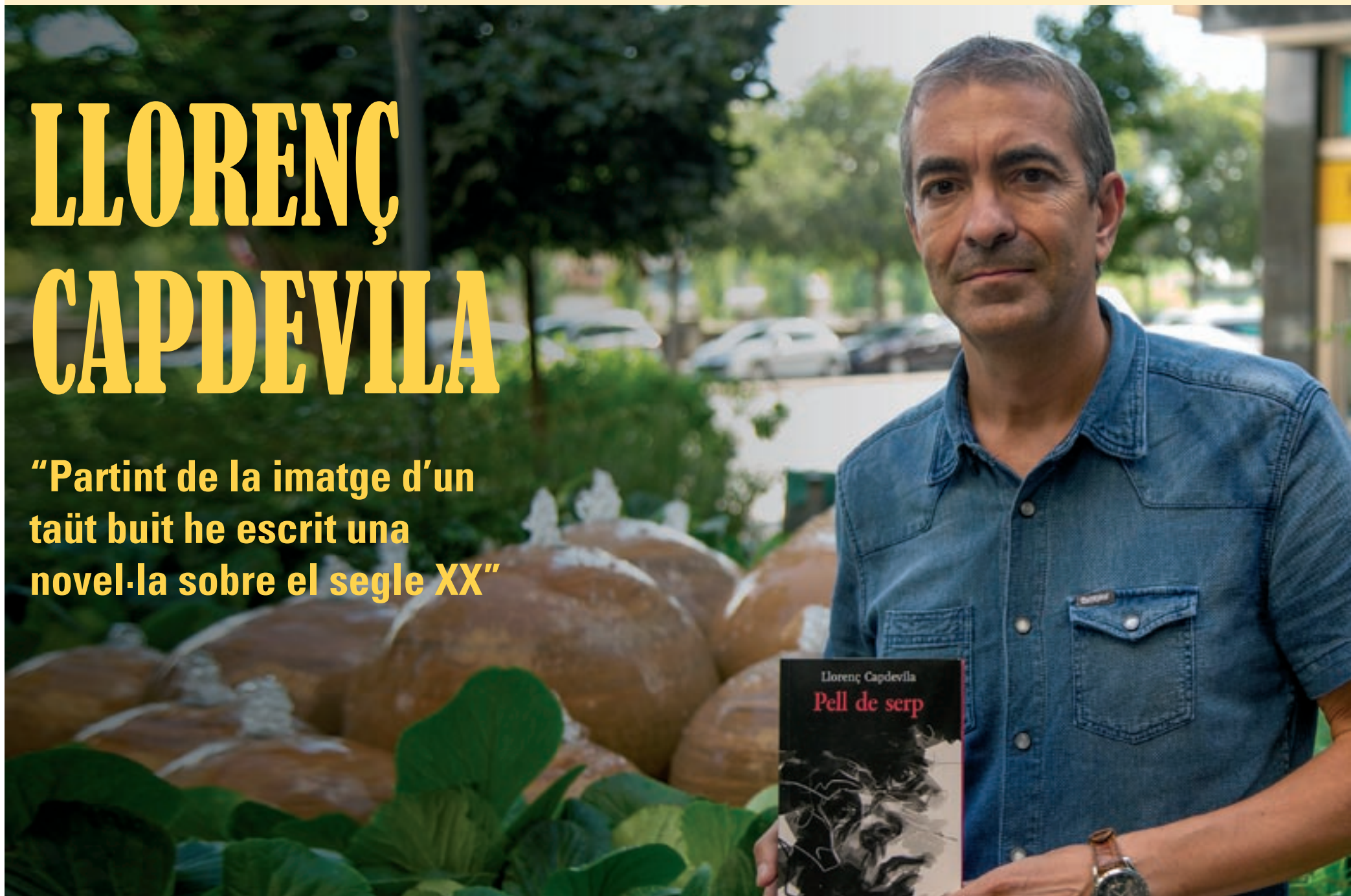
L'escriptor d'Alpicat fa un recorregut literari pel segle XX amb la premiada 'Pell de serp'

JORDI ECHEVARRIA

ENTREVISTA

LLORENÇ
CAPDEVILA

“Partint de la imatge d’un taüt buit he escrit una novel·la sobre el segle XX”

Amb precisió de rellotger suís, Llorenç Capdevila fa encaixar quatre històries que, aparentment, no tenen res a veure entre elles a la novel·la ‘Pell de serp’. Amb una desena de llibres publicats, Capdevila no es limita a fer una exhibició del mestratge adquirit en vint anys d’ofici. El llibre és un recorregut pel segle XX de la mà d’un nen nascut en un món de misèria el 1918, un dels soldats franquistes que el 1938 entren a Lleida, un antifranquista a la Barcelona de la Transició i un mosso d’esquadra a la Vilanova del Tossal (l’Alpicat de Capdevila) de 2018.

Text: Anna Sàez
Fotos: Jordi Echevarria

Li sap greu mostrar-se hermètic, però *Pell de serp*, publicat per Pagès Editors i guanyador del premi Portal de Bové de Narrativa de Montblanc, és un llibre “del qual costa parlar sense esguerrar-lo”. Hi ha sorpreses, però Llorenç Capdevila és honest i no fa cap joc d’artificis, d’aquells que requereixen l’ajut d’un calçador, sinó que més aviat dosifica la informació i el lector acaba el llibre amb la sensació d’haver fet un recorregut circular del 1918 al 2018. Cent anys convulsos.

Tot comença el 2018 al cementiri de Vilanova del Tossal, quan uns brètols que forcen l’entrada i es dediquen a profanar tombes posen al descobert que un dels taüts és buit.

Així comença i, de fet, aquest és l’embrió inicial de la novel·la, la imatge d’un taüt buit en un cementiri i l’enigma de qui figura que l’havia d’ocupar. Vaig pensar que era una bona arrencada per a una novel·la negra. I així vaig començar el que després seria *Pell de serp*. Ho vaig ambientar al cementiri de Vilanova del Tossal perquè és on em sento còmode com a narrador, i vaig fer que investigués el cas Valentí Miranda, que és un mosso d’esquadra que ja havia fet sortir en altres novel·les. És de Vilanova del Tossal i al pobre sempre que li toca tornar al poble és per menjar-se algun *marrón*

perquè són casos que el posen en conflicte amb ell mateix. I partint d’aquesta idea, que m’apunto i vaig fent fitxes, em van anar sortint possibles inquilins, per dir-ho d’alguna manera, d’aquell taüt buit. I quan vaig desplegar tot el ventall de possibilitats que jo mateix havia creat em vaig adonar que allà hi tenia una història que anava més enllà de la novel·la negra que havia previst fer inicialment perquè em porta enrere en el temps. Jo no em poso a escriure mai fins que no tinc la trama lligada i tinc clar on vull anar i d’on parteixo, i aquí tenia una novel·la amb ingredients de novel·la negra, de novel·la històrica i psicològica. I del 2018 faig un salt al 1918 a Santpedor, al 1938 a Lleida i al 1978 a Barcelona. I cadascuna d’aquestes quatre trames van avançant en el temps, de manera que em surt una mena de selecció molt personal de moments del segle XX. No és un resum, sinó uns *greatest hits*. En alguns episodis històrics m’hi recreo més, com l’entrada de les tropes franquistes a Lleida o la batalla de Terol de la Guerra Civil, perquè hi participen alguns dels protagonistes, i d’altres surten més de rerefons, com les riudes del Vallès de l’any 62 o fins i tot el debut de Pep Guardiola amb el Barça.

De Vilanova del Tossal (un poble que s’assembla molt al seu Alpicat natal) a Santpedor, on fa molts anys que exerceix de professor de Secundària.

Em sento còmode situant els escenaris de

“Aquesta novel·la hauria d’incloure una clàusula de confidencialitat perquè els lectors que ja saben el final no l’expliquin”

si també li canvia el nom perquè l’Alpicat de la seua infància no és el de l’actualitat.

Sempre torno a Vilanova del Tossal, encara que no m’ho proposi. Sempre acaba apareixent i en algunes novel·les d’una manera molt central, com a *Pacte de silenci*. També a *Racó de món*, la meua primera novel·la, on abordava, precisament, els canvis que estava vivint Alpicat en aquell moment. La vaig escriure fa més de vint anys, quan vivíem el *boom* immobiliari. La trama gira al voltant de la construcció d’un golf i de la mica de revolta veïnal davant d’aquell creixement desafortat. Vilanova del Tossal és el poble que jo vaig conèixer quan era petit, és com m’imagino que hauria crescut a un altre ritme. La Vilanova del Tossal que apareix a *Tothom a terra* o a les novel·les juvenils *A fer punyetes!*, o *L’herència del vell pirata*, que estan ambientades en el present, és un poble de 3.000 habitants, on tothom encara es coneix. Que, segurament, seria l’Alpicat que hi hauria avui dia si no l’haguessin colgat de cases adossades. Alpicat ara en deu tenir més del doble i hi ha anat a viure molta gent que fa la vida a Lleida. També n’hi ha que s’han integrat molt, però ja no es coneix tothom. L’esperit de poble s’ha perdut. I no ho dic com a crítica, perquè segurament ha estat positiu en molts aspectes, però des d’una perspectiva romàntica, en el record d’algú que hi va créixer, té un punt de desencís no acabar de reconèixer el teu propi poble.

Aquest retorn en aquesta novel·la encara va més enllà. La imatge del taüt buit que és l’origen de *Pell de serp* segur que l’havia vist moltes vegades a casa seua, perquè eren fusters.

Sí, soc de cal Fuster i, de mal nom, de cal Taüttaire. El cert és que no havia pensat en el vincle. A davant del meu padrí no li hauria dit ningú Taüttaire, perquè s’enfadava. Al meu pare li era igual i a mi em fa gràcia i tot.

La novel·la té un desenllaç sorprenent. Com l’han rebut els lectors?

Alguns lectors han intuït el que podia estar passant, però per a la majoria ha estat una sorpresa de caure de cul. Una bona faixa promocional de la novel·la seria demanar confidencialitat als lectors que ja en saben el final. A mi m’agrada el *feedback*, per això em sento molt a gust als clubs de lectura, perquè hi trobes lectors de tota mena.

Ha conreat la novel·la històrica, el gènere negre, ha fet literatura juvenil i, fins i tot, el que es podria considerar un *Crim*s però *avant la letre*, la novel·la *Sota la pell*.

Sí, una mica sí, perquè és un llibre inspirat en un crim real. No em vull estancar ni en un gènere, ni en un estil, ni en una manera de fer. Després de *Racó de món* vaig sentir la necessitat d’anar a l’edat mitjana, i el que havia de ser una novel·la van acabar sent-ne tres, una trilogia. Després vaig anar al segle XVII, amb *Serrallonga*, i vaig fer encara una altra novel·la ambientada en aquesta època, *El secret del bandoler*, adreçada a un públic més jove. I em van penjar l’etiqueta d’escriptor especialitzat en novel·la històrica. Va ser ales-

hores quan vaig escriure dues novel·les que no poden ser qualificades en cap cas de novel·la històrica: *Sota la pell*, que és un negre fosc, i *Tothom a terra!*, una trama més o menys de novel·la negra, perquè gira al voltant d’un atracament, però molt desenfadada, i que també té molt d’humor.

Els últims llibres són segle XX... s’hi quedarà una mica més?

A *Pacte de silenci* vaig treballar els anys 1935 i 1936, a *Pell de serp*, pràcticament tot el segle XX, i ara puc avançar que aquest estiu he començat un altre llibre que també va per aquí, o sigui que sense buscar-ho tornaré a fer una trilogia. Les novel·les sempre les començo a l’estiu perquè així quan s’inicia el curs ja no les puc deixar, perquè estan avançades. Dormo menys i escric una mica més, almenys una hora al dia, per no despenjar-me.

Què porta un professor a escriure novel·les juvenils, la necessitat d’entendre més els seus alumnes?

En part, sí. Però cadascuna de les meues novel·les juvenils té la seua història. *El secret del bandoler*, com comentava, és una mena de torna. M’havia documentat molt per escriure *Serrallonga* i aquest llibre em permetia passar-m’ho pipa amb les aventures dels bandolers. Quan vaig començar-la no tenia clar que seria juvenil, però em va sortir així i va guanyar el premi Gran Angular. A *fer punyetes!* és la novel·la que tothom em deia que escrigués i que jo sempre responia que mai escriuria: una novel·la ambientada en un institut. Pensava que ja hi era prou tot el dia per quedar-m’hi també quan escric i desconnecto de la feina. Però em va venir de gust de fer-la i, certament, em va ajudar a entendre una mica més els meus alumnes i, també a la inversa: treballar amb adolescents m’ajuda a retratar-los. És la matèria primera amb què treballo cada dia des de fa 25 anys! N’he conegut milers. M’han explicat els seus problemes, les seues inquietuds. M’hi he enfadat, he rigut amb ells... I en un moment determinat vaig pensar que per què no escriure sobre ells. I en la tercera novel·la, que és *Deu mil petons*, qui va tenir més influència va ser la meua filla, que aleshores era una adolescent a la qual agradaven les novel·les romàntiques. És un gènere que a mi no m’ha atret mai, però un bon dia la meua filla i una neboda de la seua edat em van llançar una mena de repte: escriure una novel·la d’amor. I jo vaig acceptar la juguesca i els vaig dir que escriuria una novel·la que es titularia *Deu mil petons com a mínim*, que va ser el primer que se’m va ocórrer que fos molt ensucrat. Però al final hi vaig donar tombs i vaig pensar que podia escriure una novel·la romàntica, però que també m’agradés a mi. La novel·la juvenil és un gènere qüestionat, perquè hi ha qui pensa que la novel·la juvenil no hauria d’existir. En part hi estic d’acord, però no del tot. Ningú no qüestiona la literatura infantil: tothom té clar que hi ha d’haver llibres per a infants. Doncs l’adolescència és aquella etapa de la vida en què un no és ni un infant ni un adult, per tant no veig malament que hi hagi literatura destinada a aquesta etapa.

De fet, és l’etapa en què es perden molts lectors i que, per tant, cal reforçar molt.

Sí, perquè els adolescents necessiten baules que connectin la infantesa amb el món adult. Són més grans del que es pensen els seus pares, però més petits del que es pensen ells. Per això se senten desorientats, perquè segons com encara són petits, però ja volen fer coses de grans. Els passen moltes coses. No justifico segons què fan, però els entenc: estan desorientats. Estan descobrint-se, estan descobrint el món, adquirint responsabilitats... I si tot això ho ajuntem amb les hormones que bullen...

És aviat per literaturitzar la pandèmia?

No ho tinc pas al cap! El confinament me’l vaig passar llegint. D’escriure, no vaig escriure gens. Tenia temps, però no podia. De fet, m’agrada més llegir que escriure.

“Sempre torno a Vilanova del Tossal. És com m’imagino el meu poble sense el ‘boom’ immobiliari que el va colgar d’adossades”

les meues novel·les en espais que més o menys conec. Dic més o menys, perquè quan et situes en una altra època... Vilanova del Tossal em permet ser molt flexible, perquè com que no li’n dic Alpicat en puc fer de més i de menys. Però per saber com era el Santpedor de 1918 o la Lleida de 1938 m’he hagut de documentar. Però sí, m’agrada poder trepitjar el terreny del qual parlo. En certa manera, busco exteriors, com faria un director de cinema. Quan trobo algun vestigi de l’època de la qual estic parlant m’és més fàcil de recrear aquell escenari perquè me’l puc imaginar.

El fet de dir-li Vilanova del Tossal li dona més llibertat creativa, ho acaba d’explicar, però no sé

OPINIÓ

Francisco Castro

DES DEL DRON

L'efecte Vargas Llosa

Jo no em fico en si Vargas Llosa és bon escriptor o no. A mi, personalment, no m'agrada. Ja no m'agradava quan era adolescent i per casa voltava *Pantaleón i las visitadoras*, que els meus pares havien comprat en el sempre enyorat Cercle de Lectors, aquell prototip d'Amazon al qual, és clar, com passa sempre, Amazon va posar fi (Amazon, no ho oblidin, que tant et pot vendre lleixiu com uns peücs de bebè, va començar sent una llibreria. Aquest gir dels esdeveniments no el podria preveure ni un guionista d'allò més satànic). Dic que a mi no m'agradava ja de petit. Em vaig comprar (era un adolescent *raret*) una col·lecció de grans clàssics de la literatura en els quals ell era el prologuista i seleccionador de títols. Em vaig llegir el primer de la col·lecció, que era el *Dublinesos* de Joyce, i després de llegir-me el pròleg de Vargas Llosa vaig pensar: a Joyce que el llegeixi la seva tia. No he pogut amb l'*Ulisses* tampoc per aquest motiu. Per culpa de Vargas Llosa. Per cert, que la resta de la col·lecció me'ls vaig llegir passant àmpliament del prologuista, per si de cas.

Però no em fico en aquest assumpte que no m'agrada com a escriptor. Res hi té a veure que faci dècades que escriu en un periòdic de Madrid discursos de dretes contra el nacionalisme de tota mena. Bé, contra el nacionalisme de tota mena, no. Contra el nacionalisme espa-

nyolista, no. Perquè aquest, ja se sap, aquest és *patriotisme*, no nacionalisme. Tampoc em fico amb el Vargas Llosa que apareix en uns certs papers posant els seus diners (part els hi vaig donar jo comprant-me aquells llibres) en paradisos fiscals. Molt patriota, molt patriota, però els impostos a Espanya, potser un altre dia. Per no ficar-me, ni em fico en l'assumpte aquest que els països d'Hispanoamèrica “voten malament”, com ens

Aquest senyor fa dècades que analitza la realitat política mundial, però sempre s'equivoca

ha dit aquí enrere l'Oracle Peruà que ell sí que sap votar bé, és clar.

Doncs això: crec que Vargas Llosa és la confirmació que algun dia Catalunya aconseguirà la independència. N'estic seguríssim i no en tinc cap dubte. I ho aconseguirà, precisament, per l'efecte Vargas Llosa, que algun dia la ciència política estudiarà.

Aquest senyor, com dic, fa dècades que analitza la realitat política mundial. Com qui sap de tot, ell opina, i els principals periòdics del món reproduïen les seves paraules amb la mateixa fe

amb què s'escoltava Moisès quan va tornar del seu viatge de senderisme amb les taules de la llei. Però el que passa és que sempre falla. Totes i cadascuna de les seves prediccions són sempre errònies. Si Vargas Llosa diu que el Madrid guanyarà la Lliga, tranquils, culers, és del Barça, segur.

I als fets em remeto.

Vargas Llosa en les eleccions xilenes feia costat a l'ultradretà José Antonio Kast. Doncs va guanyar l'altre. També va secundar, en les del Perú, Keiko Fujimori. Va guanyar l'altre. A Espanya, es va declarar fidel enamorat, a més de la Preysler, d'Albert Rivera i Inés Arrimadas. Fins i tot va ser al míting amb ells proclamant, tranquils, aquí estic jo, això està guanyat. En fi, ja sabem on és Ciutadans, on és Rivera (impartint màsters sobre “Gestió de l'èxit”, quina gràcia) i on serà, d'aquí a poc, Inés Arrimadas (al PP, ja ho veuran). S'ha declarat també admirador de Cayetana, que ja saben que està a puntet que l'expulsin del PP (acabarà a Vox, ja ho veuran), i no oculta les seves simpaties per Pablo Casado (pobre, deu estar tremolant).

Així que, per resumir, com que aquest senyor està profundament convençut que Catalunya mai serà independent, hem de dir, alt i clar, que sí, que ho serà. Vargas Llosa sempre s'equivoca. Sempre.

BADLANDS

L'algoritme

Diuen experts en la matèria que el present ja és de l'algoritme. Un algoritme, però, que transcendeix el suggeriment tradicional i amable de l'antic concepte: ja no es tracta del conjunt d'unes quantes dades avinents, una operació reconfortant en la seva execució, que dota de sentit concret una petita parcel·la del teu món; avui l'algoritme és un ens immens i intrusiu, omnipotent, que combina infinites i complexes operacions sense suar ni despentinat-se, per tal de definir-te i oferir-te allò que sap que vols. Fas una cerca a Google i t'orienta cap al sentit últim i particular d'aquesta cerca, atenent només als teus interessos personals; poses música a Spotify i en poc temps aprèn a suggerir-te les cançons que et seria grat de descobrir; acabes de veure una pel·lícula i la plataforma et desplega les opcions que t'abelliran de cara a la pròxima tria cinematogràfica. Ja no cal molestar-nos a investigar, intuir, equivocar-nos, gaudir de la xamba: el

Gran Algoritme medita per nosaltres i ens recepta les càpsules de la felicitat.

L'atzar es va esllanguint a mesura que l'algoritme estreny el setge. No saltarem fora dels marges a caçar l'antic miracle, la revelació que ens engrandeix la petita vida en forma d'història, poema o cançó. El Gran Algoritme ens vetlla: ens serveix la història més semblant a aquella que somiàvem, ens condueix al poema definitiu, ens regala les orelles amb la cançó que amb prou feines sabíem que anhelàvem. Al·leluia!

Som l'embrió dels futurs cíborgs, humanoides feliços per obra i gràcia d'un simple dispositiu incorporat, a qui encarregarem cercar objectes per a l'entusiasme diari. S'ha acabat l'aventura. Qui la vol, de fet, l'aventura? ¿I la feina que fins fa pocs anys ens suposaven tantes indagacions analògiques, tanta lectura de publicacions especialitzades, tantes converses amb companys d'afinitats, tantes passejades a la bona de Déu

per dins de la llibreria o la botiga de discos? Malgrat una certesa tan espectacular, m'assalten alguns dubtes. Hi ha la possibilitat encara d'un caos, d'una salvatge, més enllà de la parcel·la acotada de l'algoritme. Tinc algunes preguntes. Vull dir: ¿pot predir un algoritme, a partir de les dades recollides del meu dia despert, allò absurd o màgic que somiaré mentre dormi? ¿Podrà un algoritme que hagi seguit els meus vaivens existencials advertir-me de la futura caiguda en una dolença mental? Menys dramàtic, ¿podrà aconsellar-me l'algoritme la millor disposició per no caure en el mal humor, la malenconia o la tristesa irreparable per res en concret d'una tarda d'hivern i boira? ¿Potser no serem capaços d'arribar a l'extrem de confirmar que les ments dels artistes són complexos algorismes que combinen dades i perfan figures predictibles? I són aquests dubtes els que em fan respirar amb un punt d'inesperat alleujament.

Eduard Roure

OPINIÓ

Josep Burgaya

DES DE FORA

Trapero

Pierre Victurnien Vergniaud, revolucionari francès abans de ser guillotinat durant el període del Terror va fer aquesta reflexió: “La Revolució, com Saturn, devora els seus fills.” De manera menys sagnant, el procés també va fagocitant els seus protagonistes. La destitució del major Trapero, cap dels Mossos d’Esquadra, fa mesos que s’esperava. S’ha fet per Nadal per treure-li rellevància informativa. És una manera de procedir molt típica de la majoria de governants. En quatre anys, aquest policia certament peculiar ha passat de ser un mite de l’independentisme a considerar-lo un enemic a retirar. Una joguina trençada en la polaritat extrema instal·lada a Catalunya, entre la qual ha navegat durant un temps, però les onades han estat excessives i se l’han acabat emportant. Ha estat un policia que, encara que es va deixar estimar per la política, aquesta dimensió no era ben bé la seva i la seva professionalitat li va impedir ser manipulat de manera flagrant com es va intentar reiteradament. De fet, se li va oferir anar de diputat a les llistes de Carles Puigdemont, moment en què va tocar retirada estrictament cap a la seva feina. Va viure el seu moment àlgid quan els atemptats de les Rambles de Barcelona, circumstància en què els Mossos van demostrar una gran eficàcia i nivell desarticulant i desfent per la via ràpida el complot que l’havia fet possible. Les seves ironies i sarcasmes a les rodes de premsa el van fer *trending topic* i l’independentisme venia samarretes amb la seva esfinx. Tocava la guitarra i s’encarregava de la paella a les arrosades de Pilar Rahola a Cadaqués. Un model de xarnego integrat i de funcionament de l’ascensor social. Es deixava veure a la llotja del Camp Nou i semblava que la fama no li desagradava. Una mica estrany per la discreció que s’espera d’un policia.

En els “fets d’octubre” de 2017, el seu paper va ser ambivalent. Va optar per la prudència que van ser incapaços de fer servir els polítics. Va triar una estratè-

En quatre anys, aquest policia ha passat de ser un mite de l’independentisme a considerar-lo un enemic a retirar

gia d’estrident deixadesa per part dels Mossos per tal d’evitar enfrontar-se a votants i organitzadors de la vetllada, cosa que li va comportar un judici a l’Audiència Nacional que l’hauria pogut portar a la presó, però en va ser absolt. Va apostar per defensar-se adequadament, renunciant a la condició de mite. El tribunal va entendre que havia intentat evitar mals majors així com el descrèdit d’un cos dels Mossos ja massa polititzat i que, alhora, ho tenia tot a punt per si havia de fer detencions entre el govern que va declarar la república no nata, si els jutges li demanaven que ho fes. Així de professional sembla entendre la funció policial. Abans, en el judici dels polítics del procés, el seu testimoniatge no va agradar gens als encausats. Sembla que Oriol Junqueras gairebé el culpabilitza del seu empresonament. Una vegada absolt, va ser restituit al càrrec

al capdavant de la policia catalana, però era evident que ja no satisfia els governants. Els que l’havien encimbellat de manera exagerada fent-lo un heroi ara el repudiaven. Només calia trobar el moment i algú disposat a l’encàrrec de treure-se’l de sobre i, a més, difondre un avís per a navegants. Així ho ha fet el conseller Joan Ignasi Elena. En un darrer gest de dignitat, Trapero no ha acceptat negociar i pastissejar la seva nova destinació. Sembla dir: que em donin el que vulguin i així no tindrè deutes ni hipoteques amb ningú. La seva mirada trista dels darrers temps expressa el distanciament escèptic amb la política i amb els polítics.

Però, com quan abans anàvem a comprar el pa, en el cessament de Josep Lluís Trapero hi ha hagut una “torna”, que encara que s’ha volgut que passés desapercebuda, no és menor. S’ha defenestrat també Antoni Rodríguez, responsable de la unitat d’anticorrupció des de la Comissaria General d’Investigació. Sembla que se li han passat comptes, justament per exercir la seva responsabilitat de manera independent al poder i a les directrius polítiques. Les seves investigacions han aixecat diversos casos que tenen en el seu centre gent del govern actual, com seria la qüestió del trossejament fraudulent de pagaments de Laura Borràs a l’Institut Ramon Llull, o bé els mecanismes pel finançament de les zones obscures del procés on sembla estar implicat l’ex-conseller Miquel Buch. Més enllà de la destrucció de símbols i de relegament de policies molt professionals, se li està fent un flac favor a un cos policial massa discutit, debatut, castigat i relegat pels mateixos que el dirigeixen. Una policia democràtica requereix professionals ben formats i amb mitjans, però també de comandaments i dirigents polítics que entenguin el seu caràcter de servei públic, així com la seva necessària neutralitat. No és ni hauria de ser un cos a utilitzar de manera esbiaixada i partidista pels governants de torn.

Concurs de dibuix

Com t’imagines un món millor?

Per a nens i nenes de 8 a 14 anys

El **9** + petit

Consulteu
les bases:

PREMIS

Regal per al
GUANYADOR/A:
quatre entrades
per anar al parc
aquàtic de Roses

Regal per a l’**ESCOLA:**

Subscripció a **EL 9 NOU**
i un **LOT DE LLIBRES**

LLIBRES

CRÍTICA LITERÀRIA

Anna Ruiz Mestres

Per damunt del propi alè

La frase de Goethe que encapçala el llibre és una declaració de les intencions que té l'autor a l'hora d'escriure'l: “També el llunyà, l'absent, viu en nosaltres”. Oriol Pi de Cabanyes recupera en aquesta obra un seguit d'autors emblemàtics del segle XX. Alguns els ha entrevistat personalment, d'altres reflecteixen sensacions més íntimes i personals de petites trobades amb aquesta galeria de més de trenta personatges il·lustres.

No és ni el primer, ni crec que serà el darrer llibre en què l'autor recupera personatges perquè no siguin víctimes de la fugacitat i l'oblit, i ho fa amb una mirada que destil·la saviesa, i com ell mateix diu en el pròleg, “cada generació té l'obligació moral de qüestionar el món que li ha llegat les generacions anteriors” i això Pi de Cabanyes, ho fa a la perfecció, amb enteniment i amb el domini de la paraula que el caracteritza. No en va és un escriptor consolidat i un dels nostres intel·lectuals de referència.

El llibre respira coneixement, filosofia, art, literatura, arquitectura... arreu, però voldria destacar també la força del retrat físic, expressat amb cura, amb humanitat, amb espiritualitat, i és fàcil per al lector veure l'interior i l'exterior del personatge. Sembla com si passegessis en una exposició fotogràfica, on la força de la paraula et fa present la persona. Quan parla del fotògraf Català-Roca, diu que el que fa és “solemnitzar l'instant, tot procurant elevar l'anècdota

al rang de categoria”. Però això no només ho fa el fotògraf, ell també ho fa en els personatges que ens va acostant.

Val a dir que el segle XX encara és un segle d'homes i les dones que hi apareixen han maldat per fer-s'hi presents i que sense elles no seríem on som. Caminant cap a la normalitat, veiem com el seu estel encara brilla avui amb força (penso en la Maria Aurèlia Capmany, tan enyorada i estimada).

El ventall d'home-nots, per dir-ho a la manera *planiana*, es passeja per la cartografia catalana, però va més enllà i ens acostava personatges d'arreu del planeta que han esdevingut referents en pintura, narrativa, assaig, política. El pas del temps i la distància ens ajuden a llegir amb una mirada actual la força d'aquests estels, centrats en els anys 90 majoritàriament.

Ressaltaria la Marta Harnecker a Cuba, o Baltasar Porcel a Andratx (descobrireu un altre Baltasar), l'Abat Cassià a Montserrat, les reflexions d'Edgar Morin sobre l'Europa Econòmica, o Arthur Terry parlant de Maragall, que m'han colpit de manera especial.

No podem modificar el present sense veure també amb objectivitat els errors i els encerts dels que ens han precedit. No podem construir una realitat millor, *per damunt del propi alè*, sense entendre i analitzar d'on venim.

ESTELS QUE ENCARA FAN LLUM

Autor: Oriol Pi de Cabanyes

Editorial: Pòrtic

Lloc i any d'edició: Barcelona 2021

Pàgines: 223

Víctor Palomar

Jo sí que hi soc, senyor Jacint

El misteriós nou veí d'escala de la Clàudia Lluimeres li deixa a sota la porta un pòstit groc amb unes lletres escrites de color vermell: “No hi soc”. Aquesta és la resposta d'en Jacint quan la Clàudia, una nena de 8 anys, truca a la porta del nou inquilí per saber alguna cosa més d'ell. A partir d'aquí s'inicia una relació, inicialment freda i només a través de pòstits, entre la nena i el misteriós veí que ha vingut des de Barcelona a viure al poble per buscar una mica de silenci i calma. *Els pòstits del senyor Nohisoc* de l'escriptora Tina Vallès (Barcelona, 1976), Premi Folch i Torres 2020, és un llibre destinat al públic infantil, a qui a través d'aquesta relació entre la Clàudia i el seu nou veí aconsegueix despertar en el lector l'estima per les paraules mentre descobreix la feina de corrector de llibres, una feina tan exigent, necessària i solitària com sovint poc reco-

neguda. Amb il·lustracions del vigatà Christian Inaraja (Vic, 1972), el llibre publicat el març de 2021 ja ha arribat a la tercera edició en català. I aquest mes de desembre ja se n'ha publicat la versió en castellà, *Los post-its del señor Noestoy*, mentre la mateixa autora anunciava fa poc a les xarxes socials que s'està preparant l'edició en turc. El llibre permet reflexionar sobre l'amistat,

la soledat i aquests problemes dels grans que a vegades fan que passin mals moments, es tanquin en ells mateixos i no tinguin ganes de parlar ni veure ningú. Sort en tenim, de les Clàudies. “Doncs jo sí (que) hi soc” és la resposta innocent de la nena, que de mica en mica aconseguirà saber més coses del seu enigmàtic veí.

A més d'editora, traductora i correctora, Tina Vallès és autora de novel·les com *La memòria de l'arbre* (2017), traduïda a 11 idiomes, o *Maic* (2011). La premiada *Els pòstits del senyor Nohisoc* és la seva primera novel·la per a públic infantil. Aquest mes de novembre ha publicat *El senyor Palomar a Barcelona* (Anagrama), on dona una nova vida al personatge d'Italo Calvino, que va a viure a la capital catalana.

ELS PÒSTITS DEL SENYOR NOHISOC

Autora: Tina Vallès

Il·lustrador: Christian Inaraja

Editorial: La Galera

Lloc i any d'edició: Barcelona, 2021

Pàgines: 137

NOVETATS EDITORIALS

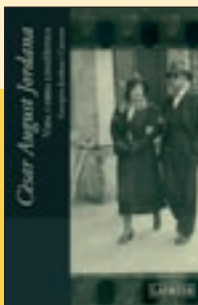
'Una assassina massa jove'
M. Dolors Guàrdia / Pagès Ed.

La mort d'una milionària andorrana, Maria Mestre i Pal, l'herència de la qual és molt cobejada. Aquest és un fet real, a partir del qual l'autora crea un entramat de ficció amb una tesi: hi ha persones que són dolentes per naturalesa i altres que s'hi tornen. Solsona, la ciutat adoptiva de l'escriptora, té un paper important en el relat.

'Policies'
J.M. Capell i Andreu Martín
Crims.cat

Som en la Barcelona olímpica i l'assassinat d'una jove nord-americana posarà en contacte els Mossos acabats de néixer amb la policia nord-americana. Una novel·la trepidant escrita a quatre mans per un dels millors narradors de novel·la negra de Catalunya i un doctor en Dret que va ocupar càrrecs diversos de responsabilitats als Mossos.

'Cèsar August Jordana (1893-1958)'
Georgina Jordana / Ed. Laertes

Aquest és un país que necessita recuperar figures oblidades. Entre elles, la de Jordana, mort a l'exili, un intel·lectual que va destacar no només per la seva obra literària, sinó per la relació amb la llengua, fins ara inèdita. El seu paper va ser clau en la difusió de les normes fabrianes com a autor de manuals, articulista, professor i corrector.

'La demografia catalana. Segle XVI-1936'
R. Masdéu / Rafael Dalmeu Ed.

Aquesta és una gran obra de síntesi sobre la població de Catalunya des de l'any 1500 fins l'inici de la Guerra Civil, que l'altera substancialment. L'autor recupera dades disperses i hi afegeix els estudis propis que ha fet sobre una població concreta, la de Sant Just Desvern. S'analitza no només la natalitat i mortalitat sinó mobilitat o catàstrofes.

'El màgic d'Oz'
Marc Artigau / David Selvas
La Galera

La versió que Artigau i Selvas van posar en escena el Nadal passat del clàssic musical *El màgic d'Oz* va ser tot un èxit de públic, i per això ha tornat aquest any. Ho ha fet en companyia de la versió en llibre d'aquesta adaptació. L'home de llauna és ja un robot, el lleó és una lleona amb ansietat i l'espantaocells és l'arquetip de persona compromesa.

GEOGRAFIA LITERÀRIA

Llorenç Soldevila

Memorial de l'aiguat

“ Barcelona, 30 de desembre de 1878

Apreciadíssim Jaume,

Vaig a contestar a ta benvolguda carta amb una altra, per cert, més curta i mal girbada.

Lo que em dius del primer plan del poema era realment de l'Atlàntida dintre el descobriment d'Amèrica; mes això sempre ho he portat secret com un gros pecat de poc seny literari, que crec no posaràs en públic. Lo que no em desagrada confessar és que Colom, eixa gran figura que sempre he venerat, me dugué a veure l'Atlàntida; com en mon poema, la idea d'eix món enfonsat desperta en lo genovès la idea d'un altre continent.

La idea de l'Atlàntida me vingué realment d'un capítol del Temporal y eterno, en què parla de les grans catàstrofes del món, molts anys abans de somiar en fer lo poema ni en dedicar-me a la poesia. És una de les primeres impressions fortes que he tingut en mon freqüent tracte amb los llibres, que m'entrà barrejada amb les rondalles de gegants i illes llunyes encantades, en què tots creïem en la infància, i se m'ha engrandit després, en lo cervell, amb totes les fantasies de la joventut: los espectacles de roures esberlats pel llamp, d'aiguats com lo de Vic, del que en vaig escriure sis poesies que he perdut, i de tots los desastres i temporals que he hagut de presenciar en mar i terra.

[...]

Vejam si vindràs pels Reis; jo no puc venir encara, per no tenir cap Atlàntida enquadernada, déu nos do paciència.

Que ta mare s'adobe, i tu cuida't bé, i disposa de ton amic,

Jacinto ”

Jacint Verdaguer

AUTOR

Jacint Verdaguer
(1845-1902)

OBRA

'Totes les obres, l. Prosa'
Ed. Proa, 2003

INDRET

Monument a les víctimes dels aiguats

MUNICIPI

Vic

COMARCA

Osona

Quan, amb 18 anys acabats de complir, Verdaguer estudiava al seminari de Vic, el 8 d'octubre de 1863, es va produir un gran aiguat que va assolar la part baixa de la ciutat a tocar del riu Mèder. A banda dels danys materials, hi va haver víctimes. Tot plegat va impressionar vivament el jove poeta, que va escriure diversos poemes sobre la tragèdia que, en la carta que proposem llegir, adreçada al seu amic Jaume Collell, diu que va extraviar. Hi ha referències de com els fets van incidir en els primers esbossos de *L'Atlàntida*, ell que no havia vist mai el mar. Si us fixeu en la data, veureu que aquest dijous ha fet 158 anys que Verdaguer va escriure la carta.

LLENGUA

EL 9 ETS I UTS

205

LÈXIC

Entre una cosa i l'altra (III)

Amb aquest article sobre les locucions construïdes amb la conjunció *i*, cloem la sèrie *Entre una cosa i l'altra*. Unes expressions molt usades són **dit i fet**, en què indiquem que una cosa s'ha fet immediatament, o **fet i fet** –com també **comptat i debatut**– quan volem arribar a una conclusió, com si diguéssim ‘al capdavall’. En canvi, diem que un noi és un home **dret i fet** quan està completament desenvolupat i format. I en tenim més. **Al cap i a la fi** (no pas **a la fi i al cap*, calc del castellà), que té el sentit de ‘finalment’. També se sent molt a dir **a tort i a dret**: “Van repartir hòsties a tort i a dret”, que vol dir ‘per tot arreu’, però igualment ‘sense mirar si és amb raó o sense, sense reflexió’. Un valor semblant té **a tort i a través**: “Va pintar la paret a tort i a través” (‘sense miraments’). “Es va **trencar coll i barres**”, o sigui ‘accidentar-se,

fer-se molt mal’. Menys coneguda és l'expressió **dret de lluir iuitar**, que és la facultat que es reserva el venedor d'un bé a carta de gràcia de poder adquirir la cosa venuda pel mateix preu de la venda.

D'altra banda, diem que un film, un espectacle o una novel·la és **de sang i fetge**, com els espectacles de la Fura dels Baus, en què predomina la violència explícita. I ja que parlem d'entranyes, a Centelles hi ha un plat típic molt bo –tot i que alguns el considerarien una mica *gore*–, que és la samfaina, feta amb **sang i perdiu** de xai (la perdiu són els pulmons i el cor). Penseu que pertot hi ha plats d'entranyes, no us penseu que siguin de poble: a Florència mateix és típic menjar un entrepà d'una part de l'estómac del bovins –*il panino col lampredotto*, en diuen.

Us animem a seguir aquesta secció i us convidem a fer-nos arribar consultes i comentaris a través de **vic.ass@cpnl.cat**

Oficines i serveis:
granollers@cpnl.cat
ripolles@cpnl.cat
vic@cpnl.cat

www.cpnl.cat/xarxa/cnlosona/

ELS MILLORS MINUTS DE LA NOSTRA VIDA

Jordi Remolins

La mà de Sorrentino

L'estiu de 1984 em comprava gairebé sempre el diari *Sport*. Aleshores ja era tan dolent com ho és ara, però hi havia l'al·licient de trobar-hi cada dia excepte el diumenge, la fotografia d'una noia amb més aviat poca roba a les últimes pàgines. I quan ets adolescent hi ha detalls frívols que passen per davant dels realment importants. En aquella època Diego Armando Maradona estava negociant amb el Napoli el seu traspàs després de dues temporades decebedores a Barcelona, no tant pel talent innegable del jugador argentí com per l'entrada criminal de Goiko d'una campanya, l'hepatitis de l'altra, i una afició a la nit i la festa tant d'ell com del seu entorn. Tot plegat va impedir consolidar-se a un jugador que va arribar a contrapeu perquè per entrar ell va haver de marxar l'estimat Allan Simonsen. I quan va deixar el Barça va provocar més alleujament que tristesa en els aficionats. A més, el seu substitut Steve Archibald va arrodonir-ho amb la primera lliga en més d'una dècada.

A l'altra banda de Mediterrani, els napolitans van rebre de forma molt diferent a qui seria el millor jugador del planeta durant dues o tres temporades. La pel·lícula *Fue la mano de Dios*, del director Paolo

Sorrentino se situa en aquella mateixa època, per narrar la seva pròpia joventut, amb el Pelusa sobrevolant el dia a dia d'una ciutat prou plena de vida per ella mateixa. Sorrentino ja ens havia il·luminat amb la brillantíssima *La gran belleza*, però ara se supera amb un relat on podria dir-se que no hi passa res, però alhora hi passa tot. On l'*Amarcord* de

Fellini es fa més present que mai, i alhora també el costumisme emparentat amb el neorealisme.

I d'una manera o altra és una d'aquelles pel·lícules que quan s'acaben els títols de crèdit t'adones que acabes de ser copartícip d'una experiència que valia la pena, que no has llençat el teu temps a les escombraries, que la mà de déu potser era la de Maradona trampejant el poder imperialista dels anglesos, però també la que va tocar a Sorrentino quan va decidir dedicar-se al cinema, a explicar històries i a captivar-nos amb cadascuna de les imatges que apareixen en les seves pel·lícules. Al cap d'uns minuts de veure-la vaig sortir al carrer, i vaig levitar pels carrers del barri vell, fins que una dona menuda que entrava a una entitat bancària va despertar-me del somni que em va fer creure durant els últims mesos que un transatlàntic nocturn sobrevolava Ripoll.

Paolo Sorrentino guanya el gran premi del jurat del Festival de Venècia amb *È stata la mano di Dio* Setembre de 2021

MÚSICA

EL CLÀSSIC

Jordi Sunyer

PERE TÀPIAS
'400 pendons'

Ariola, 1979

Aquest 2022 farà cinc anys ja de la mort de Pere Tàpias, un cantautor que destacava pel seu estil irònic i desenfadat que contrastava amb la seriositat d'altres cantants de la seva generació. Culpa potser d'aquest seu tarannà, el van suspendre quan el 1967 es va presentar a la Cova del Drac a l'examen per formar part dels Setze Jutges. Tàpias, però, no es va rendir i va seguir cantant fins que l'any 1973 va debutar amb *Per a servir-vos*, el seu primer disc. El 1975 va publicar *Si fa sol* i el 1979 va arribar *400 pendons*, un àlbum on hi ha la seva peça més coneguda, la mítica *La moto*. La cançó és un prodigi de senzillesa i efectivitat i té moltes interpretacions. La moto és el vehicle cap a la llibertat i també el que permet a Tàpias escapar-se amb alguna pubilla "i arribant al lloc precís, amb l'excusa de fer un *pis*, rodolem tots dos pel terra...". I tot, és clar, amb sornegueria i aquella estrofa mítica de "passeu pel meu

funeral si un bon dia me la foto, a mi poseu-me a un forat però arregleu-me bé la moto". I no, Tàpias no va morir a la carretera sinó a l'hospital a causa d'una malaltia hepàtica. Per cert, a *400 pendons*, a part de *La moto*, hi havia 13 talls més amb altres peces mítiques com *Lluïsa*, *Un home sol*, *Un pèl trompa* o *Daspadida i sierre*, que evidentment servia per tancar el disc. Ah! No es deia ni Pere ni Tàpias. El seu nom autèntic era Joan Collell i Xirau. I l'enyorem.

EL TEST
Òscar Bretau

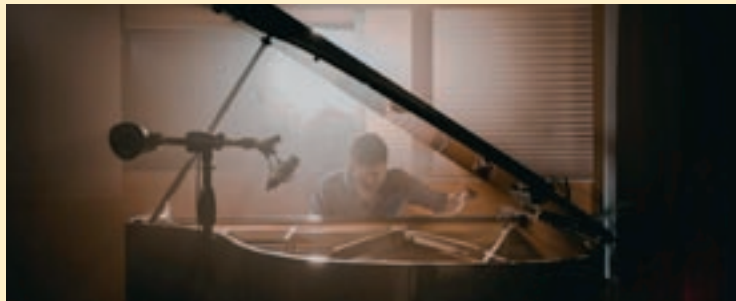
Primer instrument que vas tocar? La guitarra. **Primer grup del qual vas formar part?** Ens dèiem Winchester y los Dalton. **Primer bolo en directe?** Va ser en una discoteca de Roses que es deia Zodiacs. Crec que van venir deu persones. **Primer disc que et vas comprar?** El disc blanc dels Beatles. **Quants discos tens?** Cap. Tot ho escolto en digital i els que tenia ja no sé ni on són. **Salva'n tres.** Dels que havia tingut, *Abbey Road*, de The Beatles; *Incomplete*, de Backstreet Boys, i *Beautiful Experience*, de Prince. **Grups i músics de capçalera.** The Beatles, Morten Lauridsen, Prince, Elton John... **Un concert (com a públic) per recordar.** Stray Cats a la sala Razzmatazz de Barcelona l'any 2004.

NOTES

Els ex-Txarango es reinventen amb nous projectes

El baixista Àlex Pujols triomfa amb el grup Arribar i Ploure i el *hit Paraules d'antes*; Marcel i Júlia, la banda liderada pel també ex-Txarango Marcel Lázara, ha ampliat la formació i en directe es reforça amb músics com Pau Puig i Pau Castellví –tots dos ex-Txarango–, i ara qui anuncia novetats és Sergi Carbonell, *Hipi*, un dels compositors i teclista dels Txarango, que ja s'ha passat l'estiu rodant amb Els Carbonell (amb el saxofonista de Txarango Ivan López a la taula de so) també acompanyat per alguns dels seus excompanyos a l'escenari. Carbonell, doncs, ha anunciat que el 31 de gener publicarà amb Halley Records el seu quart disc en solitari. Es titularà *Ubuntu* (una paraula africana que es pot traduir literalment com "Jo soc

perquè nosaltres som") i comptarà amb tretze cançons instrumentals enregistrades entre Catalunya i Romania. A les peces s'hi podrà escoltar el músic ripollès al piano de cua clàssic acompanyat del quartet de corda de la Budapest Symphony Orchestra. Les cançons han estat compostes pensades directament en aquest format, ja que Carbonell tenia clar que "volia fer un pas més en el meu camí de recerca i aprenentatge, i he acompanyat el meu piano amb un quartet de corda. Això m'ha permès treballar el procés de composició des d'un altre prisma i un nou punt de vista". El teclista de Txarango també ha anunciat a través de les xarxes socials una tirada única de 555 discos físics que ja es poden reservar al web <www.sergi-carbonell.com>.

NOVETATS DISCOGRÀFIQUES

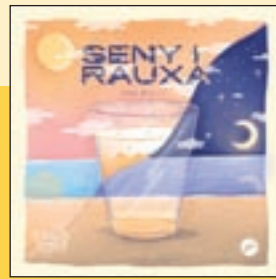
Jordi Sunyer

TARTA RELENA
'Fiat Lux'

Marta Torrella i Helena Ros són Tarta Relena, un duet de música inicialment només *a capella* que en poc temps s'ha convertit en un dels projectes més solvents que hi ha ara mateix a l'escena nacional. Van debutar el 2019 amb *Ora Pro Nobis* i el 2020 van treure un EP que era com una segona part, *Intercede Pro Nobis*. Ara hi tornen amb *Fiat Lux*, on segueixen fidels al seu estil folk tradicional capbussant-se en materials antics de mig món i traient-los la pols. I sí, escoltant les deu cançons del nou disc és evident que s'ha fet la llum. Quin goig!

DDAA
'Juli Garreta
inèdit'

Juli Garreta és un dels compositors de sardanes més reconegut de tots els temps. Seva és, per exemple, la mítica *Juny*, que fins i tot va rebre els elogis d'Igor Stravinski quan el 1924 la va poder escoltar a Barcelona i en va quedar del tot meravellat. A part de sardanes, però, Garreta va escriure moltes altres peces menys conegudes però també interessants. I en aquest disc, gravat per Roger Padullés (tenor), Francesc Poyato i Daniel Blanch (piano), Romain Garioud (violoncel) i Nexus Piano Duo, se'n recullen deu. Ah! Aquest 2021 *Juny* ha fet 100 anys.

YUNG ROVELLÓ
'Seny i rauxa'

Disc de debut del maresmenc Yung Rovelló, que va començar al món de la música el 2018 autoproduint-se peces bevent sobretot del trap ballable nord-americà. Després d'uns anys de creixement, ha consolidat una formació de trio amb baixista, dj/productor i el mateix Rovelló a la veu i ara, plegats, han facturat un primer disc festiu i reivindicatiu a parts iguals amb deu cançons. A *Entrant a barraques* canten juntament amb The Tyets sobre la necessitat de recuperar les festes majors típiques del Maresme. És evident que al Maresme també s'hi fan rovellons.

GASTRONOMIA

Eva Remolina / AMIC

CÒCTEL DE GAMBES

El còctel de gambes és un clàssic de tota la vida que mai passa de moda i que sempre és una bona opció per tenir en compte en planificar els menús per a aquestes festes, ja que és fresc, lleuger (el que farà que els menjars no resultin tan copiosos), és molt vistós, senzill de fer i resulta sempre deliciós, sigui servit com a entrant o com a aperitiu.

ELABORACIÓ

El primer que farem serà rentar i tallar l'enciam en juliana. A continuació tallem en quadradets petits la pinya, el cranc i els llagostins, i en reservem uns quants amb pela per a la decoració.

Per a la salsa, és imprescindible partir primer d'una maionesa (tret que optem per comprar-ne alguna ja preparada), hi afegim el quètxup, la mostassa i el suc de taronja

INGREDIENTS

Els ingredients poden variar segons les versions. Els bàsics i que no hi solen faltar són els següents:

- Gambes o llagostins cuits.
- Pinya (millor si és natural, però també es pot fer amb pinya en almívar).
- Enciam.
- Surimi o palets de cranc.
- Blat de moro.

Altres ingredients opcionals i que combinen molt bé en aquest plat són l'alvocat, el pollastre o el lluç, entre d'altres.

Per a la salsa rosa:

- Maionesa (ou, oli d'oliva verge, llimona, sal).
- 2 culleradetes de quètxup.
- 1 culleradeta de mostassa.
- 1 suc de taronja.
- Opcional: licor.

i barregem bé tots els ingredients perquè quedin integrats.

Col·loquem a la copa una capa d'enciam i a sobre hi anem afegint tota la resta d'ingredients.

Notes: La salsa sempre és millor presentarla a part perquè cada comensal s'hi afegeixi la quantitat que desitgi.

Podem substituir les copes de còctel per pinyes buidades i tallades per la meitat.

GALETES DE MANTEGA

La recepta que presentem avui és la de la massa amb la qual elaborem les típiques galetes de Nadal o d'aniversari. La seva elaboració és molt senzilla i tan sols necessitem cinc ingredients.

ELABORACIÓ

En un bol, barregem la mantega (que ha d'estar a temperatura ambient) amb el sucre fins que els dos ingredients estiguin ben integrats. Després hi afegim l'ou i la ratlladura de la llimona i ho continuem barrejant. Finalment, hi incorporem la farina a poc a poc.

Quan hàgim obtingut una massa ben homogènia, l'emboliquem en un film de plàstic i ho fiquem a la nevera durant almenys una hora.

INGREDIENTS

(Per a unes 20 unitats)

- 250 grams de farina.
- 125 grams de mantega.
- 125 grams de sucre.
- 1 ou.
- 1 llimona.

Opcional: essència de vainilla.

Transcorregut aquest temps, estenem la massa amb l'ajuda d'un corró sobre un paper de forn.

Tallem les nostres galetes amb la forma desitjada i ho posem al forn uns 12 minuts a una temperatura d'uns 180 graus.

Quan estiguin daurades, les retirem i les deixem refredar.

Finalment, un cop fredes, les decoram al gust amb glaça, llapis de colorants alimentaris o bé simplement les empolvorem amb sucre glaç per sobre.

EMPRESSES

Eva Remolina / AMIC

Com augmentar la motivació dels treballadors

És cert que el principal factor que motiva els treballadors en una empresa és el salari, perquè és el que ens permet cobrir les nostres necessitats més bàsiques. No obstant això, segons un estudi fet per l'Harvard Business School, al cap de tres mesos d'una pujada salarial l'empleat comença a perdre la il·lusió i la motivació cap a la feina, per la qual cosa òbviament hi ha altres factors que influeixen, com pot ser la necessitat de pertinença a un grup o sentir-se reconegut i

satisfet professionalment.

Els treballadors són el principal motor d'una empresa: tenir-los satisfets es tradueix en un increment de la productivitat i també de la qualitat del servei que s'ofereix. És per això que els empresaris han de vetllar per crear un bon ambient de treball i fer que els seus treballadors donin sempre el màxim d'ells mateixos. I això s'aconsegueix, entre d'altres, amb actituds com aquestes:

- Sigues sempre amable.
- Reconeix la feina i l'esforç. Diuen que la regla d'or es basa a: reprendre en privat i felicitar en públic.
- Dota els treballadors de les eines i recursos necessaris perquè puguin desenvolupar la seva feina de manera adequada. Procura també que les instal·lacions siguin correctes quant a il·luminació, temperatura, espai, mobiliari, etc.
- Cal saber escoltar i posar-se en el lloc de l'altre.
- Fomenta la participació dels treballadors en les decisions de l'empresa. Dona'ls opció d'opinar sobre diferents aspectes, sobretot quan els influeixi directament.
- Estableix un clima de confiança i col·laboració.
- Fes sentir al treballador que forma part de l'empresa.
- Estableix metes i objectius realistes.
- Ofereix beneficis socials.
- Flexibilitza la feina o adopta mètodes de treball que afavoreixin la conciliació laboral i professional.
- Assegura't que coneixen a la perfecció la missió i la visió de l'empresa i que saben perfectament què s'espera d'ells en cada moment.
- Afavoreix la convivència entre els treballadors. El clima laboral és molt decisiu a l'hora de plantejar-se canviar d'empresa o pel contrari, mantenir-se en ella durant llarg temps.
- Estableix programes de formació adequats al lloc de treball.

'Fast fashion' vs. 'slow fashion'

Fast fashion o moda ràpida consisteix en la fabricació de grans volums de peces de vestir que són tendència i que s'introdueixen al mercat de forma accelerada i a baix cost.

Aquesta manera de consumir posa en greu perill el planeta, i és que el sector tèxtil suposa el 10% de la contaminació mundial, sent la segona indústria més contaminant. Aquesta modalitat segueix les tendències passatgeres i prioritza la rapidesa i l'actualitat per sobre de la qualitat del producte en qüestió. Com a gran avantatge, permet adquirir fàcilment peces noves i anar sempre *a l'última* a un preu molt assequible.

Entre les botigues que realitzen aquest tipus de pràctica trobem marques molt conegudes com Zara, Bershka, Victoria's Secret, GAP, Uniqlo o C&A, entre moltes altres.

En contraposició a aquesta mena de producció, es troba l'*slow fashion*, amb peces molt més atemporals i on es ressalta la qualitat i una selecció molt cuidada dels detalls. No segueixen les regles de la tendència i la seva producció no és massiva. Amb aquestes peces, es persegueix una major durabilitat i conseqüentment una reducció del consum i un menor impacte sobre el medi ambient. El desavantatge és sens dubte el preu i a vegades l'escassetat de producte, ja que solen existir poques unitats de cada talla, aconseguint així una major exclusivitat i distinció.

Per poder identificar les botigues que es decanten per l'*slow fashion*, cal tenir en compte que són

- En la seva majoria són botigues locals.
- Es venen peces amb teixits més orgànics i en molts casos lliures de tints i contaminants.
- Existeixen poques peces de cada model.

molts els aspectes que hem de tenir en compte abans de decantar-nos per la compra d'un producte o un altre, i cal valorar si preferim gastar pocs diners i poder canviar més sovint l'armari o bé pagar una mica més però adquirir peces de més qualitat i amb les quals ajudem a preservar el futur del planeta.

ALEGRIA INTERIOR

Irene Boixeda / irene@alegriainterior.com

La família

Estimar la família és fàcil quan acceptes tots els rols de les persones que la formen. Encara que a vegades ens n'oblidem i hem de reprogramar la nostra paciència i adonar-nos que tothom hi té cabuda. La feina de casa esdevé molt important, tenir cura dels petitonets i dels avis després. Nosaltres estimem per correspondre'ns. L'amor familiar és cosa de tots. Tolerar, apreciar, resoldre, convidar, són alguns dels consells més preuats que podem tenir en compte si som afortunats de saber-los escoltar. Ser mereixedors de l'amor familiar que ens correspon i saber transmetre bones vibracions és el millor que ens pot arribar.

La nostra vida en família és sempre inclusiva, encara que potser no ho sembli. Tant és si en som gaire lluny o a prop. Perquè dins nostre hi ha sempre l'emoció de pertànyer al grup, encara que a algunes persones els costi d'acceptar-ho. Tots

hi som inclosos, fins i tot aquells membres que ja sigui per caràcter o diferències d'entesa en aparença s'allunyin del nucli. Ja que tot està dins nostre i al cor sempre hi existeix l'empatia familiar que ens ajuda a créixer. Tots som estimats amb un grau més o menys intens de vibració. Des de la iaia o mare sense límits d'amor, fins al que no diu res perquè no se sap expressar o li fa por entendre el seu diàleg. També l'oncle o la tieta que truquen sovint com a símbol d'amor o aquell germà que no es recorda del teu aniversari però quan cal s'arremanga per ajudar. Hi ha moltes i diverses maneres d'estimar i unir la família. Si comprenem que tots els caràcters en formen part per ser-ne estimats tal com són, ajudarem la nostra ment a avançar juntament amb el cor i l'ànima. Desunir la família és gairebé impossible si hi ha la intenció ferma d'incloure-hi les diferents personalitats i estils de vida. Comprenent allò que veiem dels altres i que ens costa d'acceptar. Per acompanyar des de l'estima i així arribar a albirar una convivència amorosa. Aconseguir que cadascú visqui com vulgui i sigui estimat tal com és és una premissa que proposo per aquest comiat d'any.

Estimar els nostres difunts malgrat que les llàgrimes brollin en aquestes dates. Saber-nos-les eixugar i dir-nos que amb ells també vam ser feliços per les festes de Nadal, però que cal avançar sense els seus cossos vius. Rebre'ls a taula com si hi fossin de veritat mitjançant alguna imatge, objecte o flor per venerar-los i des del silenci sentir a prop la seva presència celestial durant l'àpat. Ells també s'ho mereixen. Ens ho mereixem tots. I acomiadar-nos d'ells perquè segueixen fluïnt en el seu estadi lluminós. És bo alliberar-nos de les pors i tenir en compte els nostres familiars tal com són i al lloc on els correspon.

Agraïda per la lectura anterior, desitjo un bon comiat d'any i un joiós 2022 a totes les famílies del món.

HORÒSCOP

Roser Bona

Del 31-12-2021 al 06-01-2022

ÀRIES (Del 21 de març al 20 d'abril)

Pares més atenció al descans i inverteixes a remodelar el dormitori. A la feina l'ambient és una mica bel·ligerant, però has après a contenir-te i això juga a favor teu.

TAURE (Del 21 d'abril al 20 de maig)

Potser ja havies pres una decisió en un assumpte important, però acabes posant en qüestió algunes coses i ho paralitzes, esperant un moment millor. Període de més estalvi.

BESSONS (Del 21 de maig al 21 de juny)

Júpiter per la Casa X activa el teu sector professional amb bones notícies. Possibilitat d'anar a treballar a l'estranger o com a mínim a una altra comunitat del país.

CRANC (Del 22 de juny al 21 de juliol)

L'amor es pot trobar a un altre país o bé a prop teu, encarnat en una persona d'origen estranger. Si busques socis o col·laboradors ara pots trobar persones més adequades.

LLEÓ (Del 22 de juliol al 23 d'agost)

La parella pot obrir-se més confiant-te qüestions delicades. Si no tens una relació, possibilitat de gaudir de variades parelles sexuals. Moments entranyables amb els fills.

VERGE (Del 24 d'agost al 23 de setembre)

Júpiter per Casa VII obre una etapa més fructífera per trobar parella adequada. Si vens productes o cerques publicitar-te, és un temps afavoridor per donar-te a conèixer.

BALANÇA (Del 24 de setembre al 23 d'octubre)

Pots alliberar-te d'una feina que no et motiva o que et resulta insuportable perquè trobes oportunitats en altres llocs. Si tenies un tema judicial pendent, pot reobrir-se.

ESCORPÍ (Del 24 d'octubre al 22 de novembre)

Júpiter transitant per Casa V activa el sector amorós. Si fins ara no volies posar energia en les relacions, sospeses començar-ne una amb una persona del teu interès.

SAGITARI (Del 23 de novembre al 21 de desembre)

Nova etapa al sector domèstic. Potser has canviat d'habitatge o has redecorat la llar i ara toca gaudir-ne. Millora la relació amb la família i us doneu més suport mutu.

CAPRICORN (Del 22 de desembre al 20 de gener)

Un dels objectius per a l'any vinent podria ser tenir més cura de la teva salut, sobretot de la mental. Vols sentir-te millor i cerques eines per trobar un millor equilibri.

AQUARI (Del 21 de gener al 19 de febrer)

Encara que tinguis parella pots rebre proposicions d'algú interessat en tu. Sospesa-ho bé abans de prendre decisions. En l'àmbit econòmic, cal ser una mica més realista.

PEIXOS (Del 20 de febrer al 20 de març)

Júpiter torna al teu signe i t'acompanya per oferir noves oportunitats de creixement i per avançar en altres àmbits. Confia més en tu mateix i les portes s'obriran.

CINEMA

LA CRÍTICA DE LA SETMANA

Joan Millaret Valls

‘West Side Story’

de Steven Spielberg

Fer possible allò impossible

El nou *West Side Story* del mestre Steven Spielberg que arriba als cinemes és un *remake* d'altura del clàssic del cinema musical *West Side Story* (1961, Jerome Robbins i Robert Wise). La coneguda guerra de bandes d'immigrants novaiorquesos que enfronta els blancs caucàsians, Jets, i els porto-riquenys, Sharks, i la tràgica història d'amor interètnica entre Tony (Ansel Egart) i Maria (Rachel Zegler), reformulació de la dissortada història d'amor shakespeariana de Romeu i Julieta, rep un nou impuls del saber fer preciosista de Spielberg. I el resultat és una exquisida i meravellosa pel·lícula que no pretén fer oblidar l'anterior sinó engrandir encara més el musical de Leonard Bernstein i Stephen Sondheim. I és que escoltar de nou les composicions musicals i els seus temes cantats és la confirmació de la talla i el mestratge d'aquesta obra musical magistral.

Alguns es pregunten si era necessari tocar una cosa intocable. Però a vegades es demostra que es pot fer si es fa bé. Aquest és el cas de Steven Spielberg, que fa possible allò impossible. Spielberg refà el clàssic amb personalitat pròpia i coratge mentre fuig de la còpia i la imitació més nostàlgica. El director nord-americà posa de manifest la grandesa del clàssic, un musical immarcescible, però

alhora hi afegeix una nova capa esteticitzant i de posada al dia. Fa de la pel·lícula una experiència artística difícilment imitable, rodada de forma prodigiosa i fent gala d'un virtuosisme difícilment igualable. També sap contemporitzar el text, esmenant el seu racisme incrustat, respectant des d'un sentit de la realitat les diferències dels trets facials ètnics amb actors genuïns així com esporçant frases de les cançons que avui serien intolerables.

Destaca un concepte social manifest. Ens referim a aquell que fa palès que l'acció caïna entre bandes formades per joves empoïtrits de diferents ètnies té lloc en el mateix barri degradat que habiten. Els clans enfrontats comparteixen les dificultats de tots els immigrants per prosperar en un entorn pobre i massificat. Spielberg realça la lectura més política i social en considerar que ambdós bàndols són víctimes de la mateixa situació, incidint més en el que els uneix que no pas en el que els separa. D'aquí el concepte escènic tan potent d'ambientar la història de violència i venjança en un món de runes i ferralla, de garatges i molls, de solars buits i edificis desballestats. Un barri en demolició que dona una atmosfera catastrofista al relat, un món en extinció, una barriada que serà transformada de dalt a baix.

OFERTA CULTURAL

M. Erra / T. Terradas

Les Franqueses celebra l'any nou amb l'Orquestra Maravella

Concert d'Any Nou amb l'Orquestra Maravella. Teatre Auditori de Bellavista, les Franqueses del Vallès. Dissabte, 1 de gener de 2022, 19.00h.

Les Franqueses del Vallès celebrarà aquest dissabte el 31è Concert d'Any Nou amb l'Orquestra Internacional Maravella, que oferirà un espectacle de música i cançons de diferents estils i èpoques per compartir en família. La formació orquestral actuarà sota la direcció d'Eduard Font, i amb quatre cantants.

L'Orfeo Vigatà, a Taradell

Concert d'Any Nou amb l'Orfeo Vigatà. Can Costa Centre Cultural, Taradell. Dissabte, 1 de gener de 2022, 19.00h.

L'Orfeo Vigatà presenta, en el seu Concert d'Any Nou, el seu particular homenatge al solstici d'hivern interpretant peces emblemàtiques de Bach i Vivaldi, però també del compositor contemporani John Rutter.

CINECLUB

‘El cargol i la balena i altres contes de la mar’

CINECLUB VIC
9 de gener de 2021
17h
L'Atlàntida

Regne Unit, 2019. Dir.: Max Lang i Daniel Snaddon. Curtmetratge infantil. *El cargol i la balena* explica la història d'un jove cargol inquiet que té l'ambició de viatjar i conèixer món. La seva crida és resposta per una balena geperuda i junts s'embarquen en un viatge a través

dels mars. Descobreixen terres llunyanes, muntanyes i platges paradisiàques. Un dia, la balena perd el rumb a causa d'unes llanxes sorolloses i acaba encallada a una badia aïllada. El petit cargol ha de rescatar la seva amiga la balena. Però com s'ho farà per aconseguir-ho?

Una bonica història sobre una improbable amistat que ens farà recórrer els llocs més sorprenents i màgics del món submarí. Dels productors de pel·lícules com *El Grúfal*, *Zog* i *La rata pirata*, basat en un dels llibres escrits per l'autora britànica Julia Donaldson.

CINEMES

¡CANTA! 2

EUA 2021. Dir. Garth Jennings. Animació. Buster Moon i els seus amics han de persuadir l'estrella del rock Clay Calloway perquè s'uneixi a ells en l'estrena d'un nou espectacle.

CLIFFORD, EL GRAN PERRO ROJO

EUA 2021. Dir. Walt Becker. Amb Darby Camp i Jack Whitehall. Aventures. Quan Emily Elizabeth coneix un rescatador màgic d'animals que li regala un petit cadell vermell, mai s'hauria imaginat que en despertar-se es trobaria un gos gegant de tres metres al seu petit apartament de Nova York. Mentre la seva mare soltera és de viatge de negocis, Emily i el seu divertit però impulsiu oncle Casey s'embarquen en una gran aventura.

EL CONTADOR DE CARTAS

EUA 2021. Dir. Paul Schrader amb Oscar Isaac i Tye Sheridan. William Tell és un exmilitar i jugador professional de pòquer. La seva meticulosa vida es trastoca quan se li acosta Cirk, un jove que demana ajuda a Tell per executar el seu pla de venjança contra un coronel militar.

ENCANTO

EUA 2021. Dir. Jared Bush, Charise Castro Smith i Byron Howard. Animació. Història d'una família extraordinària, els Madrigal, que viuen amagats a les muntanyes de Colòmbia, en una casa màgica d'un poble situat en un enclavament meravellós anomenat Encant. La màgia d'Encant ha dotat a tots els nens de la família d'un do únic, des de la superforça fins al poder de curar... però s'ha oblidat d'una nena anomenada Mirabel. Quan Mirabel descobreix que la màgia que envolta Encant està en perill, decideix que ella, l'única Madrigal normal, podria ser l'última esperança de la seva extraordinària família.

MAMÁ O PAPÁ

Espanya 2021. Dir. Dani de la Orden. Amb Paco León i Miren Ibarguren. Comèdia. Flora i Víctor són els pares que tot nen voldria tenir: moderns, divertits i afectuosos. No obstant això, tot es torça el dia que decideixen divorciar-se i apareix l'oportunitat laboral amb la qual porten somiant tota la vida. Només hi ha un problema: la custòdia. Cap està disposat a cedir. Així que, per ordre de la jutgessa, els nens hauran

de decidir amb qui es queden: amb la mare o amb el pare. A partir d'aquest moment, els pares modèlics es declaren la guerra i no hi haurà treva. Tots dos faran tot el possible per no obtenir la custòdia dels seus fills.

MATRIX RESURRECTIONS

EUA 2021. Dir. Keanu Reeves i Carrie-Anne Moss. Ciència-ficció. Neo viu una vida normal i corrent a San Francisco mentre el seu terapeuta li prescriu pastilles blaves. Fins que Morfeo li ofereix la pastilla vermella i torna a obrir la seva ment al món de Matrix.

SPIDER-MAN NO WAY HOME

Estats Units 2021. Dir. Jon Watts. Amb Tom Holland, Zendaya i Benedict Cumberbatch. Ciència-ficció. Per primera vegada en la història cinematogràfica de Spider-Man, el nostre heroi, veí i amic és desemmascarat, i per tant ja no és capaç de separar la seva vida normal dels enormes riscos que comporta ser un superheroi. Quan demana ajuda al doctor Strange, els riscos passen a ser encara més perillosos i l'obliguen a descobrir el que realment

significa ser Spider-Man. Seqüela de *Spider-Man: Far from Home*.

THE KING’S MAN: LA PRIMERA MISIÓN

Regne Unit 2021. Dir. Matthew Vaughn. Amb Harris Dickinson i Ralph Fiennes. Comèdia. Un home haurà de lluitar a contrarellotge per aturar un grup format pels tirans i les ments criminals més malvades de la història que s'han unit per desencadenar una guerra que matarà milions de persones.

TRASH, LA LEYENDA DE LA PIRÁMIDE MÁGICA

Itàlia 2020. Dir. Francesco Dafano i Luca Della Grotta. Animació. Flaco és una caixa de cartó trencada que viu en un mercat amb la seva amiga Burbujas –una ampolla de refresc– i altres companys. El seu dia a dia el passa evitant les màquines de neteja que arrasen amb tot. A més, ha renunciat al seu destí i ja no creu en res. Tampoc confia en la llegenda de la piràmide màgica: un lloc meravellós on totes les desferres tenen una segona oportunitat, on reneixen per tornar a ser útils, tant per a ells mateixos com per als altres.

WEST SIDE STORY

EUA 2021. Dir. Steven Spielberg. Amb Rachel Zegler i Ansel Elgort. Musical. Els adolescents Tony i María, malgrat tenir afiliacions amb colles de carrer rivals, els Jets i els Sharks, s'enamoren a la ciutat de Nova York en la dècada dels 50. Nova versió del llegendari musical *West Side Story*.

WAY DOWN

Espanya 2021. Dir. Jaume Balagueró. Amb Freddie Highmore i Astrid Bergès-Frisbey. Acció. La llegenda que el Banc d'Espanya és inexpugnable i no es pot atracar no espanta Thom Johnson, el brillant i jove enginyer reclutat per esbrinar com accedir al seu interior. L'objectiu és un petit tresor que estarà dipositat al banc només deu dies. Deu dies per descobrir el secret de la caixa, per ordir un pla, per preparar l'assalt, per aprofitar-se d'un pla de fugida irrepetible, quan l'esperada final del Mundial de Futbol de Sud-àfrica reuneixi centenars de milers d'aficionats a les portes del banc. Deu dies per aconseguir la glòria... o per acabar a la presó.

CARTELLERA

CAMPRODON		Diumenge	Dilluns	Dimarts	Dijous
Casal Camprodoní	Spencer	18.00 i 21.00	21.00	-	18.00 i 22.00
	Encanto	-	-	18.00	-
RIBES DE FRESER		Divendres	Dissabte	Diumenge	Dilluns
Catalunya	El buen patrón	-	19.00	-	-
RIPOLL		Divendres	Dissabte	Diumenge	Dilluns
Comtal	Spider-Man: No Way Home	-	17.30	-	18.00
	West Side Story	-	20.30	19.30	21.00
	Way Down	-	-	17.00	19.00
VIC		Divendres	Dissabte	Diumenge	De dilluns a dijous
Sucre	The King’s Man: la primera misión	15.45 i 18.10	15.50, 18.15, 20.30 i 22.40	11.40, 15.50, 18.15, 20.30 i 22.40	16.00, 18.25, 20.40 i 21.45
	The King’s Man: la (...) (VOSE)	17.35	21.50	21.50	22.00
	El contador de cartas	15.40 i 18.25	15.45, 17.25, 20.40 i 22.45	15.45, 17.25, 20.40 i 22.45	16.10, 19.55 i 22.00
	Canta 2	15.45	16.00 i 22.30	11.50, 13.25, 16.00 i 22.30	15.45 i 21.45
	Canta 2 (CAT)	18.25	20.35 i 18.25	12.00, 18.25 i 20.35	18.35
	Canta 2 (3D)	15.30	15.00	11.20 i 15.00	16.50
	West Side Story	15.35 i 17.40	15.30, 19.00 i 21.30	15.30, 19.00 i 21.30	16.00, 19.10 i 21.30
	Matrix Resurrections	15.50 i 17.50	16.20, 18.20, 19.50 i 22.05	16.20, 18.20, 19.50 i 22.05	16.30, 18.50 i 21.50
	Spiderman: no Way Home	15.40 i 17.45	15.40, 17.50, 19.30 i 22.15	11.30, 11.45, 15.40, 17.50, 19.30 i 22.15	15.50, 17.10, 18.15 i 21.40
	Spiderman no Way Home (3D)	-	17.05	17.05	19.00
	Mamá o papá	18.30	18.05, 20.05 i 22.55	18.05, 20.05 i 22.55	17.50 i 19.50
	Clifford el gran perro rojo	15.50	15.35	15.35	-
	Encanto	-	-	-	-

MOTS ENCREUATS

Pau Vidal

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												
12												
13												

HORIZONTALS: 1. Deixar els negatius estampats i els visitants del Jeu de Pomme amb la boca oberta / 2. Capella privada a la casa romana. Bombò de xocolata en record d'en Truffaut / 3. La fi del fil. Sibarita amb pedigrí filosòfic. Original Versió / 4. Pels russos és com un germà a l'Orient Mitjà. Una senyora pixera / 5. Escena teatral tota pintada. Quasi tan radical com l'Aracil / 6. Nas esberlat. Com que van despullats, cauen contínuament en la temptació / 7. N'és el pis a tocar del melic. Escassa importància / 8. Burro manipulats per un compost de bor. Prelat disfressat de caçador boscà / 9. Al mig del carrer. Ritmes musicals amb tirada a l'esquizofrènia. Multiplica per deu / 10. Amari el teixit en aigua corrent, si pot ser fluvial. Rams per a bledes assolellades / 11. La Pantoja deia que ho era. Ajuntaran pel mètode convencional. En Ramoneda sense un duro / 12. Fotocòpia amb potes. Escenari domèstic de petons i abraçades / 13. Preparat de l'escenari estant. Amaneixi, que si no quedaria alís.

VERTICALS: 1. Entre la pelvis i les costelles queda força aïllada. Unitat de producció de mel natural / 2. Per estrenar cal que sigui la primera. Cosí banyut de la trompeta. Abracen en Lluís / 3. No tan sols és un cridaner sinó que va escampant notícies d'altri. Cors trencats per estranys rocs / 4. Afaitar així fa de mal parar. Llengua sudànica de l'antiga ciutat de Núbia / 5. Eritemes sense arguments. Quines comediantes, les amigues d'en Ventura! Ballaruga balear / 6. Sí, senyor comodori, és un arbre ornamental. Omplirà la casa d'ous / 7. Dòlar excarcerat. Mig d'urani mig d'uralita, aquest mineral. Xarxa de pubilla / 8. Element a la vitrina. Amfibi amb fama de beneït però hàbil escalador / 9. Unitat mòbil d'assistència nocturna. No hi ha nòvia més dolça que la seva / 10. Estriptis artístic. Competència deslleial entre el sol i la lluna. Tornada dels Police / 11. Un lloc comú qualsevol reduït a pínola filosòfico-poètica. Aplec boletaire / 12. L'Àlvar sempre s'hi perd, a la perifèria. Llibre de lectures de missa comprensibles.

SUDOKUS

AMIC

Ompliu la quadrícula de 9x9 caselles dividides en subquadrícules de 3x3 amb les xifres de l'1 al 9. No s'ha de repetir cap xifra en una mateixa fila, columna o subquadrícula.

Dificultat: fàcil

		6	7	1	2			
4		8				7		9
1	5		8		9	6		3
		1		2				
9	6				8			1
	7		1	9		5	3	8
		3					9	
					5			2
				8	4			5

Dificultat: difícil

		9			5	8		2
		6			7	4		
7					9	5		
	4	1	3	5		7		9
2	8				6			
		7				6	8	
			8	6		9		
			9					5
	7		5		3			

SOLUCIONS

7	1	2	9	8	4	3	6	5
6	8	3	7	5	1	8	2	9
5	8	3	2	9	1	4	6	7
2	7	4	1	9	6	5	8	3
9	6	5	4	3	8	2	7	1
8	3	1	5	2	7	6	4	9
1	5	7	8	4	9	6	2	3
4	2	8	6	5	3	7	1	9
3	9	6	7	1	2	8	5	4

Dificultat: fàcil

9	7	4	5	1	3	2	6	8
8	2	9	7	4	3	1	5	6
1	3	5	8	2	9	6	4	7
5	7	4	2	1	9	8	3	6
2	8	3	7	9	6	1	5	4
9	4	1	3	5	8	7	2	6
7	2	8	1	4	9	5	3	6
3	5	6	2	8	7	4	9	1
4	1	9	6	3	5	8	7	2

Dificultat: difícil

1	I	M	P	R	E	S	S	I	O	N	A	R
2	L	A	R	A	R	I	T	R	U	F	A	
3	L	O	V	E	P	I	C	U	R	I	O	V
4	A	F	G	A	O	R	I	N	E	R	A	
5	D	I	O	R	A	M	A	C	I	L		
6	A	S	N	I	L	L	S					
7	B	C	E	N	T	R	I	C	I	M	P	
8	B	O	R	U	R	T	A	L	P	E	R	
9	R	R	B	I	N	A	R	I	S	O		
10	E	N	R	I	U	I	T	O	I	E	S	
11	S	C	A	S	A	R	A	N		R	A	
12	C	L	O	N	B	E	R	E	D	O	R	
13	A	S	S	J	A	T	S	A	L	I		

©latofotografia

Mecenes

Benefactors

Protectors

Col·laboradors

Mitjans de comunicació

Consorci integrat per

El Museu Nacional d'Art de Catalunya és una institució beneficiària de la Llei 49/2002, de 23 de desembre del règim fiscal de les entitats sense finalitat lucrativa i dels incentius fiscals al mecenatge.